

2. Premyslieť otázku o vzájomnom publikovaní prehľadov filozofických a sociologických časopisov socialistických krajín.

3. Vydávať v anglickom jazyku ročenku statí, ktorá by reprezentovala filozofické a sociologické časopisy socialistických krajín. Premyslieť otázky spojené s technickou realizáciou tohto návrhu.

4. Premyslieť otázku o organizácii medzinárodného konkurzu o najlepšiu stať, ktorá by bola publikovaná vo filozofických a sociologických časopisoch socialistických krajín a zameraná na tematiku nadchádzajúcej porady redakcií časopisov.

5. Predložiť na nasledujúce stretnutie filozofických a sociologických časopisov socialistických krajín, ktoré sa bude konať o 2 roky v Bulharsku, tézy, ktoré sa budú týkať témy nasledujúcej porady *Univerzálne princípy a národné modely socializmu: filozofické a sociologické problémy*.

6. Prihliadnuť na zorganizovanie zvláštneho zasadania sociologických časopisov v rámci nasledujúcej porady redaktorov filozofických a sociologických časopisov.

Šéfredaktor poľského časopisu *Dialektika a humanizmus* informoval delegátov porady o akcii, ktorú organizuje tento časopis pri príležitosti 70. výročia založenia Poľskej republiky. Ide o konferenciu, na ktorej by sa mali zúčastniť polonisti zo socialistických krajín, resp. filozofi zaoberajúci sa súčasnou poľskou históriou.

Na porade sa rozhodlo, že na budúce stretnutie redaktorov za zabezpečí účasť aj zástupcov filozofických a sociologických časopisov z Juhoslávie a neeurópskych socialistických krajín, ako aj zástupcov marxistických filozofických a sociologických časopisov z nesocialistických krajín.

Účastníci na záver vyjadrili spokojnosť s priebehom porady a mnohými podnetmi, ktoré sa v rámci nej zrodili a vyjadrili poďakovanie organizátorom porady.

Redakcia

XV. ROČNÍK MEDZINÁRODNEJ VARNIANSKEJ FILOZOFICKEJ ŠKOLY

To, čo bolo v záverečnom hodnotení predchádzajúceho XIV. ročníka Medzinárodnej varnianskej filozofickej školy vyjadrené ako zámer (totož vytvoril väčší priestor pre vecnú diskusiu a konfrontáciu rôznych stanovísk a prístupov), vstúpilo počas jej XV. ročníka do štádia realizácie. Postupujúci proces prestavby zasiahol aj do procesu filozofickej reflexie a výrazne poznačil aj rokovanie tohtoročného stretnutia filozofov v Dome vedeckých pracovníkov v rekreačnom stredisku Družba na pobreží Čierneho mora. Toto už tradičné stretnutie významných osobností z oblasti filozofie s jej mladšími adeptmi možno bez nadsádzky nazvať „prestavbovým“, a to nielen podľa frekvencie pojmu „perestrojka“ v jednotlivých vystúpeniach, ale do istej miery aj podľa spôsobu nastoľovania mnohých filozofických problémov.

Už prvé dva hlavné referáty v prvý deň plenárnych zasadnutí naznačili smer, ktorým sa neskôr uberalo aj rokovanie v dvoch sekciách a pri dvoch okrúhlych stoloch. Člen korešpondent AV ZSSR V. V. Štopin vo svojom referáte *Potreby epochy a rozvoj marxistickej filozofie* načrtnol vo všeobecných rysoch situáciu v súčasnom svete, ktorej podstatným rysom je podľa neho skutočnosť, že na rozdiel od doterajšieho vývinu tzv. technogénnej civilizácie,

prežíva jej súčasná epocha hlboký otras vo sfére svojich základných hodnôt. Ako príčiny týchto radikálnych hodnotových zmien uviedol najmä rast „neorganického tela“ človeka, ktorý sa dostáva do ostrého protirečenia so zákonitosťami vývoja biosféry, ďalej skutočnosť, že ľudstvo ako celok sa stalo „smrteľným“, a v neposlednom rade aj povahu individuálneho života v rýchlo sa meniacich životných podmienkach. Ako základné otázky vystúpili v jeho referáte problémy miesta a perspektív socializmu v tejto všeobecnoludskej situácii, a najmä funkcie a úlohy marxistickej filozofie v súčasnom mimoriadne zložitom období.

V druhom hlavnom referáte *Aktuálne problémy kritiky buržoáznej filozofie* akademik N. Iribadžakov (ZSSR) analyzoval celkovú súčasnú situáciu v oblasti filozoficko-kritickej praxe. Za faktory, ktoré doteraz negatívne ovplyvňovali jej úroveň, označil najmä slabú znalosť prameňov a prevládanie kritického aspektu nad pozitívnym rozvíjaním nastolených problémov. Ďalšie napredovanie kritiky buržoáznej filozofie je podľa neho podmienené prekonaním situácie, keď sa „kritika nemarxistickej filozofie redukuje na propagandu, riadenú zhora“ a v širšom kontexte aj podmienkami slobodnej filozofickej tvorby.

Po analýze situácie v buržoáznej filozofii 20. stor., v ktorej identifikoval vulgárnomaterialistické tendencie i špecifikum jej iracionalistických prúdov, vyzval skončiť s nekvalifikovanou a nekonštruktívnou kritikou tejto filozofie a prejsť k jej objektívnemu hodnoteniu pri súčasnom zreteľnom vymedzení hraníc medzi marxizmu nepriateľskou filozofiou a filozofiou, ktorej poznávanie môže prispieť k vzájomnému duchovnému obohacovaniu.

Oba referáty špecifickým spôsobom apelovali na „svedomie“ filozofie, a jej nezastupiteľnosť v súčasných spoločenských procesoch, kde, ako to výstižne vyjadril jeden z členov delegácie ZSSR „posledné slovo politiky rozhodne nemôže byť prvým slovom filozofie“. V oboch vystúpeniach bola ako bezprostredná úloha marxistickej filozofie v súčasnom období formulovaná nevyhnutnosť hlbšieho, metodologicky, teoreticky i prakticky nosnejšieho rozpracovania existujúcich základov rozvíjania jednotlivých teórií i kritiky nemarxistických koncepcií.

Názvy hlavných referátov rámcovali problémovo aj zasadnutia v oboch sekciách, ktorých rokovania viedli člen korešpondent AV ZSSR V. V. Stopin resp. člen korešpondent Dobrin-Spasov v zastúpení akademika N. Iribadžakova. Prevažná väčšina diskusných vystúpení sa niesla v duchu kritického zhodnocovania spôsobu filozofickej reflexie v období, predchádzajúcom prestavbe: tradičné chápanie jednotlivých pojmov a kategórií dialektického a historického materializmu sa konfrontovalo s kategóriou nového myslenia, v mene ktorého vystupujúci vyzývali k dôslednému uplatňovaniu dialektickej metódy pri riešení takých problémov, akými sú analýza globálnych procesov, procesov prestavby, objektívnej pravdivosti poznania vo vzťahu k hodnoteniu, metodológia a špecifikosti historického poznania, uplatňovania činnostného prístupu a pod. V druhej sekcii sa vo vystúpeniach jednotlivých diskutujúcich požiadavky prestavby pretavili do nevyhnutnosti distancovať sa od príliš širokého chápania buržoáznej filozofie, ktoré znemožňovalo v minulosti jej diferencované hodnotenie. Nové myslenie sa tu prejavuje ako dôraz na všeobecnoludské hodnoty a posun vo filozoficko-kritickej praxi ako „posun od zásady ,kto nie je s nami, je proti nám‘ k zásade ,kto nie je proti nám, je s nami“

(člen korešpondent Dobrin-Spasov). V príspevkoch bola nastolená aj otázka širšieho spoločenského kontextu filozofickej kritiky a filozofickej práce vôbec, smerujúca k hlbšiemu a adekvátnejšiemu pochopeniu možností a „povinností“ filozofickej reflexie. Kritická pozornosť bola venovaná aj modelom rozvoja súčasnej spoločnosti a diferencovanému hodnoteniu vzťahu marxistickej a buržoáznej filozofie. Polemické, ba priam protichodné názory odzneli v rokovaní tejto sekcie v súvislosti s chápaním povahy a podstaty socialistického pluralizmu. Alternatívnosť prístupov k tomuto problému podnietila živú diskusiu, ktorá bola akousi ukážkou takého spôsobu nastoľovania a riešenia problémov, k akému proklamatívne vyzývala väčšina vystupujúcich. Otvorená výmena názorov však na druhej strane ukázala, že pojmy, o ktoré sa opiera súčasné predstavové myslenie, sa len pomaly zbavujú ideologicko-politických nánosov. Zároveň potvrdila nevyhnutnosť výsostne filozofickej analýzy pojmov a kategórií, súvisiacich s procesmi prestavby.

Na pôde tejto sekcie predniesli predstavitelia i strednej bulharskej filozofickej generácie aj niekoľko zaujímavých a fundovaných príspevkov o vývine súčasnej buržoáznej filozofie od konca šesťdesiatych rokov.

Rokovania pri dvoch okrúhlych stoloch, ktoré boli na programe predposledného dňa stretnutia, špecifickým spôsobom pokračovali v diskusii o problémoch, ktoré sa v rokovaní oboch sekcií ukázali ako najnosnejšie. Zasadnutie pri prvom z nich, ktoré pod názvom *Perspektívne smery v oblasti dialektického materializmu* viedol prof. V. A. Lektorskij, DrCs. (ZSSR) ukázalo, že k najaktuálnejším problémom dialektického materializmu v súvislosti s charakterom prestavby patria otázky vzťahu dialektiky a vedeckého poznania, dialektiky všeobecného a jednotlivého v poznaní spoločenských javov, súvislosti medzi rozvojom vedeckého poznania a rozvojom spoločnosti, metodológie vedeckého poznania a hodnotenia, prognostickej úlohy filozofie a pod.

Pri druhom okrúhlym stole s názvom *Marx, Lenin a sociálna dialektika* sa pod vedením člena korešpondenta BAV S. Angelova diskutovalo o aktuálnych teoretických i praktických problémoch rozvoja socializmu. Hovorilo sa o vzniku novej sociálnej dialektiky v podmienkach prestavby, ako aj o špecifikách procesu prestavby v jednotlivých socialistických krajinách. Predmetom pozornosti vystupujúcich boli aj problémy vzťahu triedneho a všeobecne ľudského, štrukturácie socialistickej spoločnosti, dialektiky objektívneho a subjektívneho faktora v jej rozvoji. Oblasť ekologických problémov, ktorá sa opakovane objavovala v diskusných príspevkoch, zasa ukázala, že tieto problémy svojou naliehavosťou vyzývajú k hlbšej a fundovanejšej analýze.

Na záverečnom plenárnom zasadnutí zhodnotil jej zastupujúci tohtoročný riaditeľ člen korešpondent S. Angelov jej celkový priebeh a ocenil jej prínos k riešeniu aktuálnych filozofických problémov, ktoré stoja pred filozofickou obcou najmä v súvislosti s procesom prestavby. Oboznámil prítomných s prijatými uzneseniami Vedeckej rady, ktoré okrem iného vyjadrili podporu iniciatívne mladých filozofov pri zakladaní Medzinárodnej asociácie mladých filozofov (medzi jej zakladajúcich členov patrí aj Československo). Iniciatíva mladých filozofov bude naďalej podporovaná aj formou súťaže mladých filozofov. Pre nasledujúci ročník Medzinárodnej varnianskej filozofickej školy bola stanovená téma *Flozofia a duchovné hodnoty socializmu*. Za jej riadiťela bol určený Doc. PhDr. Pecen, CSc. (ČSSR) a členom jej Vedeckej rady sa stal prof. PhDr. M. Zigo, CSc.

Významným bodom mimo hlavného rokovacieho programu bolo prijatie zahraničných delegátov členom Politbyra a tajomníkom ÚV BKS B. Balevom. V podrobnej informácii oboznámil delegátov s priebehom prestavby vo všetkých oblastiach života v Bulharskej ľudovej republike.

Tohtoročný XV. ročník Medzinárodnej varnianskej filozofickej školy bol poučný a významný vo viacerých smeroch. Predovšetkým ukázal hlavné smerovanie filozofickej reflexie v procese prestavby v medzinárodnom merítku. Stretnutie ďalej prispelo k vytypovaniu najaktuálnejších problémov súčasnej marxistickej filozofickej praxe a zároveň poukázalo na nevyhnutnosť reformulovania metodologických základov a doposiaľ nekriticky prijímaných spôsobov ich riešenia. Aj keď väčšina príspevkov bola venovaná kritickému prehodnocovaniu postojov minulosti, niektoré už výrazne naznačovali nevyhnutnú formu postojov budúcich.

Lubica Hábová

PRIESEČNÍKY ASTRONÓMIE A FILOZOFIE

V dňoch 23. — 25. mája t. r. usporiadala Slovenská filozofická spoločnosť v spolupráci so Slovenskou astronómickou spoločnosťou, ÚFaS SAV, AÚ SAV a ÚML UK ďalšie z dnes už tradičných interdisciplinárnych podujatí — vedecké sympóziu *Vesmír a evolúcia*.

Podujatie, ktoré sa konalo v blízkosti novovybudovaných objektov Astronómického ústavu SAV v Starej Lesnej, otvoril predseda SFS, prof. PhDr. R. Šíma, DrSc. V úvodnom slove poukázal na význam a prínos akcií, poriadaných SFS spolu s ďalšími vedeckými spoločnosťami SAV a vyzdvihol už dlhoročnú mimoriadne dobrú spoluprácu medzi SFS a SAS, ktorá našla svoje vyjadrenie i v realizácii v poradí už druhej vedeckej akcie tohto typu. Takéto podujatia o. i. umožňujú zainteresovaným stranám operatívnu výmenu najnovších poznatkov výskumu, ich vzájomnú konfrontáciu, ako i nadviazanie užších integratívnych stykov medzi predstaviteľmi vedeckých disciplín, zdôraznil R. Šíma.

RNDr. J. Štohl, DrSc. v svojom referáte *Kozmológia a evolúcia* uviedol, že evolúciu vesmíru v jeho najširších meradlách vyjadrujú relativistické, nestacionárne modely vesmíru. Za štandardné kozmologické modely sa všeobecne prijímajú Fridmanove modely rozpínajúceho sa vesmíru so začiatočným big bangom, podľa ktorých sa evolúcia celého nám známeho vesmíru začala zo superhustého horúceho stavu približne pred 15 miliardami rokov. Astronómické pozorovania potvrdili správnosť nestacionárnych, evolučných modelov vesmíru a teórie big bangu, a to začínajúc od prvej sekundy na samom začiatku rozpínania vesmíru. Od tohto času až po súčasnosť Fridmanove modely vystihujú evolúciu vesmíru v jeho najširších meradlách. Tieto modely však nie sú schopné vysvetliť príčinu rozpínania vesmíru, ani priebeh jeho evolúcie v prvej sekunde po big bangu. Odpoveď na tieto otázky pomáha riešiť moderná teória elementárnych častíc ako aj kvantová teória (najmä teória fluktuácií fyzikálneho vákua a s tým súvisiacej hypotézy minivesmírov, z ktorých jedným by bol aj náš vesmír). Spoľahlivé riešenie týchto otázok sa však doteraz nepodarilo dosiahnuť. Otvorenou otázkou je aj priebeh evolúcie vesmíru vo vzdialenej-